

Orientace

” Druhá zpráva o životě mučedníka
Nová kniha Miloše Doležala o Josefu Toufarovi přináší
tolik nového materiálu, že je to až k neuvěření

PORTRÉT
Strana 23

SOBOTA 9. DUBNA A NEDĚLE 10. DUBNA 2016

LIDOVÉ NOVINY

KRESBA LELA GEISLEROVÁ

Sudety, konec jednoho světa

Toulky pozvolna se vyliďňujícím krajem, z nějž i po sedmdesáti letech táhne **duch velkých dějin**

Moravskoslezská část Sudet je malým výsekem prostoru, který svého času zabíral takřka třetinu státu. Je historickou laboratoří, v níž se podařilo naplnit ideu etnického i národnostního přečištění obyvatelstva a prázdna místa obsadit podivuhodnou směsicí nově příchozích. Pokusy na lidských osudech perspektivy tohoto kraje utvářejí dodnes.

ZUZANA VÁLKOVÁ

Je středa odpoledne, polovina února, a ty dvě fotky od sebe dělí jeden rok a pár minut. Jejich neumělá kompozice vykrojuje z bruntálského náměstí Míru stejný díl – a na něm je vidět, že jeden obchod s ob-skurní módou nahradil druhý; ekonomická podivuhodnost v podobě čtyř drogerií na stometrové ose („My se tu dost myjeme,“ praví ironicky místní) se udržela. Na první fotce není žádný člověk, na druhé jeden.

Je Velký pátek, konec března, a země má vydávat své poklady. Bloudím Krnovem, městem, které ve srovnání s urbanisticky zplundrovaným Bruntálem nese zřetelné německé, kdysi blahobytně měšťánské rysy. Nahlédnu do svatomartinského kostela. Je po sváteční bohoslužbě, u kovaného mřížoví se střídám se stařeč-

kem, který je později mým jediným společníkem na cestě k úpravnému, avšak zcela vyliďněnému náměstí. V secesní Radniční restauraci, která by stylovou čistotou snesla srovnání s pražským Savoyem, sedí právě dva páry hostů.

Když obhlížím Zátor, tisícíhlavou obec na půli cesty mezi oběma městy, která byla svědkem Hitlerova triumfálního tažení krajem i poválečného německého transportu, je Bílá sobota. V Zátoru předjarně, ale spíš pozdně zimně mží; barvy zádumčivě působící krajiny, z níž vystupuje silueta trojičního kostela s farou a hřbitovem, sjednocují odstíny půdy s přemrzlou travou, dřevem a zrzavým jehličím. Z vlaku nikdo nevystupuje. Jedinou osobou v dohledu je výpravčí, jenž po přizvednutí „plácačky“ mizí v drážním domku, a stráž do odjezdu drží jen strakatý kocour přikrčený na zápraží. Napadne mě, co všechno už musela okna toho domku vidět. Čas se tady, v Sude-tech, sice nezastavil, ale dějiny se tu hromadí v povětrí.

Kde jsou všichni?

Podlehnutí dojmu, že v kraji snad nikdo nežije, není těžké. Zvlášť když ho lze opřít o tvrdá data: okres Bruntál patří k nejméně zalidněným v Moravskoslezském kraji. Počet obyvatel na kilometr čtvereční se v posledních letech pohybuje kolem 62 osob (celostátní průměr je 133 a například okres Karviná se pyšní číslem 722), přičemž kraj má v celém státě nejvyšší záporné migrační saldo – podle dat Českého statistického úřadu odsud v roce 2013

Podlehnutí dojmu, že tady snad nikdo nežije, není těžké. Zvlášť když ho lze opřít o tvrdá data: v Moravskoslezském kraji patří okres Bruntál k nejméně zalidněným.

z různých důvodů odešly tři tisíce lidí a tento trend je spíše setrvalý. Souhrnná data pokrývající období mezi lety 1994 a 2013 ukazují populační změnu v celé neveselé šíři: kraj je za tu dobu chudší o zhruba 70 tisíc obyvatel. Lidé odcházejí nejčastěji za prací; nositelé středního a vyššího vzdělání mnohdy od mládí vůbec nepočítají s tím, že by v regionu zůstali. Jeho perspektivy ovlivňuje také skutečnost, že 39 procent místních je v postprodukčním věku – na sto dětí tady připadalo v roce 2013 až 116 seniorů a dětí do 14 let tu žije zhruba stejné množství.

Zatímco lokální demografická data zesilují pohled na některé chmurné trendy sdílené napříč republikou (mezi ně patří například stárnutí populace a nízká porodnost, přičemž mírný přírůstek obyvatelstva na celostátní úrovni i letos pozitivně ovlivňují příbyví cizinci), jiné místní skutečnosti jdou proti obecnému proudu:

například věk prvorodiček patří v Moravskoslezském kraji k nejnižším. „Část matek, se kterými se setkávám na hřišti, vypadá, že vyfasovala na hlídání mladší sourozence,“ říká Jana Kratochvílová, toho času na mateřské dovolené.

Mladé ženy korzující po ulicích s kočárky jsou v situaci, kdy průměrný věk českých prvorodiček letos poprvé překročil třicetku, pozitivním a vlastně i vizuálně zarážejícím jevem. Na druhé straně se jejich koncentrace dá snadno vztáhnout k místním životním výhledům. „Když nemáš co dělat, tak máš děcka,“ shrnuje Kratochvílová lakonicky situaci žen, které se tímto krokem ne vždy pouštějí na bezpečnou půdu. Vzdát se vlastního zaměstnání je jedna věc, ale najít partnera, který ho má a dove-de si ho udržet, nemusí být v okrese jednodu-chý úkol, přestože únor roku 2016 přinesl v míře nezaměstnanosti na Bruntálsku pozitivní dvoupromětní výkyv. Podle údajů ministerstva práce a sociálních věcí se nezaměstnanost ustálila na 11,4 procenta a celorepublikové „prvenství“ v počtu lidí bez práce připadlo Karvině.

Zatímco rozvodovost se v Moravskoslezském kraji během posledních několika let mírně snížila, Český statistický úřad uvádí, že počet dětí narozených mimo manželství se od poloviny 90. let ke dneš-ku takřka ztrojnásobil – v kraji se pohybuje kolem 45 procent. K této skutečnosti se volně váže fenomén samoživitelství. Místní otcové i matky, kteří jsou často odkázáni na pracovní příležitosti spojené se smě-ným provozem v manuálních zaměstnáních a nemohou spoléhat na pomoc prarod-

dičů, zhusta podávají ve snaze uživit rodinu téměř nadlidský výkon. Dvoutisícový výdaj spojený se státními jeslemi však může být likvidační i pro pár.

Poetika sudetická

Fouká sem severák, má polský přívuk / fufú, fufú, fufú, fufú / Lidi jsou tady všeho druhu / Pohraničí není nič. Těmito verši začíná píseň *Krnovská*, skladba úspěšné krnovské indiefolkové kapely Bratři Orf-fové, která podobně jako třeba Alois Nebel, hlavní postava grafického románu Jaroslava Rudiše a výtvarníka Jaromíra Švejdičky, těží – či spoluužívá – zvláštní poetiku kraje poznamenaného historickými pohromami, vrtochy počasí i projevů lidské vytrvalosti.

„Krnov je vynikající místo pro život, ale nejhorší na práci,“ říká Lukáš Novotný, muzikant, podnikatel a pro svou zakladatelskou úlohu i klíčový bratr z Bratří Orf-fů. Hudební projekt, s nímž na počátku tisíciletí oslovil Ivana Gajdoše, jehož skladby upravil do tvaru a obdařil je minimalisticky melancholickou náladou se stopami se-beironického humoru, získal v roce 2013 cenu Anděl za skupinu roku a v témže roce vyhrál cenu hudební kritiky Apollo za album *Šero*. Novotný strávil deset let v Praze, ale pak se do Krnova vrátil, přičemž několik následujících roků dojížděl do různých zaměstnání v okolí; v posledních letech však v Krnově provozuje vlastní společnost a ve volném čase spoluorga-nizuje hudební festival Pelhřimovy, jehož začátek letos připadá na 20. května.

Pokračování na straně 20